

Komentar in karta: 3/51

SLA V270.01 'lojtrnik'

Januška Gostenčnik

1. Gradivo

Za pomen 'voz z lestvi podobno pripravo na straneh', knj. *lojtrnik* (*ō*), je v narečjih najpogostejše poimenovanje *lojtrnik*. Druga pogostejša poimenovanja so še *lojtrni voz*, *lojtrnice*, *lojtrski voz* in *voz z lojtrami*. Gradivo je izrazno in besedotvorno zelo raznovrstno (npr. *lojtršček*, *lojtrčnjak*, *lojtrčnik* itd.), poleg že omenjenih poimenovanj pa so zelo pogoste tudi besedne zveze z leksemom *voz* (redkeje tudi *kola*) v jedru z levim ali desnim prilastkom, kot so *lejtrovski voz*, *dolga kola*, *voz z škalerjami*, *kola z lestvicami*.

Poimenovanja *voz z žojo* v T086, *lojtrice* v T267 ter *tasnik* in *škalir* v T094 imajo pomen »voz za seno«, medtem ko so *žoje* v T094 »lojtre za listje«. V T409 ima poimenovanje *voz z lojtrami* oba navedena pomena. V T152 je ob poimenovanju *lojtrnice* zapisana opomba »prej, ko ni bilo štram«, v T154 pa ima poimenovanje *štrame* opombo, da so to »ta velike«; podobno opombo imata tudi poimenovanji *šaraglje* v T236, tj. »velike lojtrnice«, in *lestvice* v T396, ki so »večje«. V T195 je z opombo razloženo, da je *voz s konicami* tak z »deskami ob straneh«, v T302 pa, da je *lesenjak* »lesen voz z okovanimi aksami«. Poimenovanje *garice* ima v T382 v opombi pojasnilo, da je to »majhen voz z lojtrami«, v T385 le, da so »kratke«, medtem ko imajo v T381 »gostejše kline«, *lojtre* pa so tam »velike za krmo«.

Z opombo »redko« sta pospremljeni poimenovanji *lojtrnik* v T234 in *lojtrni voz* v T267. Poimenovanje *vagerli* v T102 je v zapisu označeno kot arhaizem.

V T001 je zapisana opomba, da poimenovanja *katruna* »ni več«. V T244 je *lojtrnik* »lestev«, *lojtrnica* pa »del voza«. V T267 ima *koš* v opombi zapisano »za gnoj«.

Ponekod je v gradivu zapisano, da tam lojtrnikov niso uporabljali (T031, T109) ali jih niso poznali (T082–T084), nimajo izraza zanje (T392) oz. da lojtrnikov (T005) ali vozov tam nimajo (T061, T065).

2. Morfološka analiza

lojtr- < *(*lojtr*)-*a* / *(*lojtr*)-*ę* (im. mn.) ← bav. srvnem. *lqiter* 'lestev'

lojtric- < *(*lojtr*)-*ic-a* / *(*lojtr*)-*ic-ę* (im. mn.)

lojtrnik < *(*lojtr*)-*bn-ik-ъ* ← *(*lojtr*)-*bn-ъ*

lojtrnic- < *(*lojtr*)-*bn-ic-a* / *(*lojtr*)-*bn-ic-ę* (im. mn.) (po metatezi *l-r* ≥ *r-l* v T236) ← *(*lojtr*)-*bn-ъ*

lojtrnjak < *(*lojtr*)-*bn-ak-ъ* (< *(*lojtr*)-*bn-j-ak-ъ*) ← *(*lojtr*)-*bn-ъ*

lojtršček < *(*lojtr*)-*bsč-ъk-ъ* < *(*lojtr*)-*bsk-ъ*

lojtrčnjak < *(*lojtr*)-*bsč-bn-ak-ъ* ← *(*lojtr*)-*bsč-bn-ъ*

- lojtrčnik** < *(*lojtr*)-bč-bn-ik-*č* ← *(*lojtr*)-bč-bn-*č*
lojtrnik < *(*lojtr*)-a-n-ik-*č* ← *(*lojtr*)-a-n-*č* ← *(*lojtr*)-a-ti
lojtranic- < *(*lojtr*)-a-n-ic-a / *(*lojtr*)-a-n-ic-*č* (im. mn.)
lejtr- < *(*lejtr*)-a / *(*lejtr*)-*č* (im. mn.) ← srvnem. *leiter(e)* 'lestev'
senske lejtře (im. mn.) < **sēn-*bsk*-y-j-*č** (*lejtr*)-*č* ← **sēn-*bsk*-*č** (← **sēn-o*
 'seno') + *(*lejtr*)-a
lejtrice (im. mn.) < *(*lejtr*)-ic-*č*
lejtrnik < *(*lejtr*)-bn-ik-*č* ← *(*lejtr*)-bn-*č*
lejtrnic- < *(*lejtr*)-bn-ic-a / *(*lejtr*)-bn-ic-*č* (im. mn.) ← *(*lejtr*)-bn-*č*
lejtranic- < *(*lejtr*)-a-n-ic-a / *(*lejtr*)-a-n-ic-*č* (im. mn.) ← *(*lejtr*)-a-n-*č*
 ← *(*lejtr*)-a-ti
gare (im. mn.) < *(*gar*)-*č* ← srvnem. *garre, karre* 'gare'
lejtrske gare (im. mn.) < *(*lejtr*)-*bsk*-y-j-*č* (*gar*)-*č* ← *(*lejtr*)-*bsk*-*č* +
 *(*gar*)-a
garice (im. mn.) < *(*gar*)-ic-*č*
garičnjak < *(*gar*)-ič-bñ-ak-*č* (< *(*gar*)-ič-bn-j-ak-*č*)
grote (im. mn.) < *(*grot*)-*č* ← kor. nem. **Gratte* 'dvokolesni voz' (po bav. nem.
 prehodu *a* > *o*)
grotelj < *(*grot*)-*č*-*č*
groten < *(*grot*)-*č* ← bav. nem. *Gratten* 'vrsta voza' (po bav. nem. prehodu *a* > *o*)
bognar < *(*bognar*)-j-*č* ← srvnem. *wagener* 'kolar' (pred prehodom srvnem.
 w [u] > [w], po bav. nem. prehodu *a* > *o*)
šaraglje (im. mn.) < *(*šarag*)-*č* ← madž. *saroglya* ← bav. nem. *Schragl* 'pletena
 lesa'
legnar < *(*legnar*)-j-*č* ← bav. nem. *Legner* 'podstavek za sode'
lajtervagen < *(*lajtervagn*)-*č* ← nem. *Leiterwagen* 'lojtnik'
kareta < *(*karet*)-a ← furl. *carèta* 'kočija na štiri kolesa', ben. it. *carèta* 'ciza'
škalir < *(*škalir*)-j-*č* ← furl. *scalir* 'del kmečkega voza, plató'
škaler < *(*škaler*)-j-*č* ← ben. it. *scalèr* 'voziček za nakladanje sena'
škelar, nejasno, morda v povezavi z *škaler*
ščelar < *(*ščelar*)-j-*č* ← furl. *scjelâr* 'nakladalni pod pri kmečkem vozu'
ščalina < *(*ščalin*)-a ← furl. *scjalin* 'stopnica'
žoja < *(*žoj*)-a, nejasno, morda v zvezi s furl. *zàje, zàe* 'koš, velika pletena
 košara, v kateri na vozu prevažajo grobe stvari'
tasnik < *(*tas*)-bn-ik-*č*, nejasno, morda v zvezi s furl. *tasse* 'kup, skladovnica'
tasnjak < *(*tas*)-bñ-ak-*č* (< *(*tas*)-bn-j-ak-*č*)
lesTvic- < **lěz-t-*č*v-ic-a* / **lěz-t-*č*v-ic-*č** (im. mn.) ← **lěz-t-*č*v-*č** ← **lěz-ti* 'lesti,
 plaziti se' (*T* ≥ ∅ v T388)
lestvičnjak < **lěz-t-*č*v-ič-bñ-ak-*č** (< **lěz-t-*č*v-ič-bn-j-ak-*č**)
Strame (im. mn.) < **stram-*č** ← **stram-a* 'kol' (*S* ≥ *š* po diferenciaciji *st-* ≥ *št-*
 v T152, T154)
rebrnic- < **rebr*-bn-ic-a / **rebr*-bn-ic-*č* (im. mn.) ← **rebr*-bn-*č* (← **rebr-o* 'rebro')

lesenjak < *lěs-en-ak-ъ (< *lěs-en-j-ak-ъ) ← *lěs-en-ъ ← *lěs-ъ 'les'

listnik < *list-ъn-ik-ъ ← *list-ъn-ъ ← *list-ъ 'list'

koš < *koš-ъ (< *kos-j-ъ) 'koš'

voz < *voz-ъ 'voz'

veliki voz < *vel-ik-ъ-j-ъ voz-ъ ← *vel-ik-ъ 'velik' (← *vel-ъ 'velik') + *voz-ъ

voz z lojtro < *voz-ъ sъ(n) (lojtr)-ojъ ← *voz-ъ + *sъ(n) 'skupaj z' + *(lojtr)-a

voz na lojtrah < *voz-ъ na (lojtr)-axъ ← *voz-ъ + *na 'na' + *(lojtr)-a

voz z lojtrami < *voz-ъ sъ(n) (lojtr)-ami ← *voz-ъ + *sъ(n) + *(lojtr)-a

voz na lojtre < *voz-ъ na (lojtr)-e ← *voz-ъ + *na + *(lojtr)-a

voz z lojtrah < *voz-ъ sъ(n) (lojtr)-axъ ← *voz-ъ + *sъ(n) + *(lojtr)-a

voz na lojtrnice < *voz-ъ na (lojtr)-ъn-ic-e ← *voz-ъ + *na + *(lojtr)-ъn-ic-a

voz z lojtrnicami < *voz-ъ sъ(n) (lojtr)-ъn-ic-ami ← *voz-ъ + *sъ(n) + *(lojtr)-ъn-ic-a

voz na lojtrance < *voz-ъ na (lojtr)-a-n-ic-e ← *voz-ъ + *na + *(lojtr)-a-n-ic-a (← *(lojtr)-a-n-ъ ← *(lojtr)-a-ti)

voz z lojtranicami < *voz-ъ sъ(n) (lojtr)-a-n-ic-ami ← *voz-ъ + *sъ(n) + *(lojtr)-a-n-ic-a

voz z lojtranicmi < *voz-ъ sъ(n) (lojtr)-a-n-ic-ъmi ← *voz-ъ + *sъ(n) + *(lojtr)-a-n-ic-a

voz z lojtranci < *voz-ъ sъ(n) (lojtr)-a-n-ъc-i ← *voz-ъ + *sъ(n) + *(lojtr)-a-n-ъc-ъ

voz z lojtrico < *voz-ъ sъ(n) (lojtr)-ic-ejъ ← *voz-ъ + *sъ(n) + *(lojtr)-ic-a

voz z lojtricami < *voz-ъ sъ(n) (lojtr)-ic-ami ← *voz-ъ + *sъ(n) + *(lojtr)-ic-a

na lojtro voz < *na (lojtr)-o voz-ъ ← *na + *(lojtr)-a + *voz-ъ

(ta) lojtrn-voz < (*t-) (lojtr)-ъn-ъ(-j-ъ) voz-ъ ← (*ta/*tъ/*tě/*tę 'ta') + *(lojtr)-ъn-ъ (← *(lojtr)-a) + *voz-ъ

(ta) lojtran voz < (*t-) (lojtr)-a-n-ъ voz-ъ ← (*ta/*tъ/*tě/*tę) + *(lojtr)-a-n-ъ (← *(lojtr)-a-ti) + *voz-ъ

nalojtran voz < *na-(lojtr)-a-n-ъ voz-ъ ← *na- + *(lojtr)-a-n-ъ + *voz-ъ

o(b)lojtran voz < *o(b)-(lojtr)-a-n-ъ voz-ъ ← *o(b)- 'ob, pri, okoli' + *(lojtr)-a-n-ъ + *voz-ъ

lojtranski voz < *(lojtr)-a-n-ъsk-ъ-j-ъ voz-ъ ← *(lojtr)-a-n-ъ + *voz-ъ

- lojtraniški voz** < *(*lojtr*)-a-n-ič-bsk-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ ←
*(*lojtr*)-a-n-ic-a + *voz-ᵛ
- lojtrnski voz** < *(*lojtr*)-bn-bsk-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ
- lojtratni voz** < *(*lojtr*)-at-bn-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ
- lojtrniški voz** < *(*lojtr*)-bn-ič-bsk-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ
- lojtrnati voz** < *(*lojtr*)-bn-at-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ
- lojtršnji voz** < *(*lojtr*)-bš-bñ-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ
- lojtrski voz** < *(*lojtr*)-bsk-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ
- lojtrčn(i) voz** < *(*lojtr*)-bč-bn-ᵛ(-j-ᵛ) voz-ᵛ
- lojtrčki voz** < *(*lojtr*)-bč-bk-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ
- lojtrast voz** < *(*lojtr*)-ast-ᵛ voz-ᵛ
- voz z lejtrami** < *voz-ᵛ sᵛ(n) (*lejtr*)-ami ← *voz-ᵛ + *sᵛ(n) 'skupaj z' +
*(*lejtr*)-a
- voz z lejtrimi** < *voz-ᵛ sᵛ(n) (*lejtr*)-y-j-imi ← *voz-ᵛ + *sᵛ(n) +
*(*lejtr*)-a
- voz z lejtrnicami** < *voz-ᵛ sᵛ(n) (*lejtr*)-bn-ic-ami ← *voz-ᵛ +
*sᵛ(n) + *(*lejtr*)-bn-ic-a
- lejter voz** < *(*lejtr*)-ᵛ voz-ᵛ ← *(*lejtr*)-a + *voz-ᵛ
- lejtrni voz** < *(*lejtr*)-bn-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ
- lejtrski voz** < *(*lejtr*)-bsk-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ (narečna palatalizacija in
asimilacija *sk* > *šč* v T024)
- lejtrnati voz** < *(*lejtr*)-bn-at-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ
- lejtrast voz** < *(*lejtr*)-ast-ᵛ voz-ᵛ
- lejtratni voz** < *(*lejtr*)-at-bn-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ
- lejtrovski voz** < *(*lejtr*)-ov-bsk-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ
- senen(i) voz** < *sěn-en-ᵛ(-j-ᵛ) voz-ᵛ ← *sěn-en-ᵛ (← *sěn-o) + *voz-ᵛ
- senski voz** < *sěn-bsk-ᵛ-j-ᵛ voz-ᵛ ← *sěn-bsk-ᵛ + *voz-ᵛ
- voz za seno** < *voz-ᵛ za sěn-o ← *voz-ᵛ + *za 'za' + *sěn-o
- dolg voz** < *dɔlg-ᵛ voz-ᵛ ← *dɔlg-ᵛ 'dolg, ne kratek' + *voz-ᵛ
- voz na dolgo** < *voz-ᵛ na dɔlg-o-j-e ← *voz-ᵛ + *na + *dɔlg-ᵛ
- voz z lestvicami** < *voz-ᵛ sᵛ(n) lěz-t-ᵛv-ic-ami ← *voz-ᵛ + *sᵛ(n) +
*lěz-t-ᵛv-ic-a
- voz z grotami** < *voz-ᵛ sᵛ(n) (*grot*)-ami ← *voz-ᵛ + *sᵛ(n) + *(*grot*)-a
- voz z grotimi** < *voz-ᵛ sᵛ(n) (*grot*)-y-j-imi ← *voz-ᵛ + *sᵛ(n) +
*(*grot*)-a
- voz z gall/trami** < *voz-ᵛ sᵛ(n) (*gatr*)-ami ← *voz-ᵛ + *sᵛ(n) 'skupaj z' +
*(*gatr*)-a (← srvnem. *gater* 'mreža, rešetka, ograja') (// ≥ r v T090)
(Ramovš 1924: 79)
- voz s škalerami** < *voz-ᵛ sᵛ(n) (*škaler*)-ami ← *voz-ᵛ + *sᵛ(n) 'skupaj
z' + *(*škaler*)-
- voz s škalerjami** < *voz-ᵛ sᵛ(n) (*škaler*)-j-ami ← *voz-ᵛ + *sᵛ(n) +
*(*škaler*)-j-

voz na š kale < *voz-*ṽ* na (škal)-*e* ← *voz-*ṽ* + *na 'na' + *(škal)-*a* (← it. *scala* 'lestev')

voz s škalam i < *voz-*ṽ* s*ṽ*(*n*) (škal)-*ami* ← *voz-*ṽ* + *s*ṽ*(*n*) + *(škal)-*a*

voz na š kalice < *voz-*ṽ* na (škal)-*ic-e* ← *voz-*ṽ* + *na + *(škal)-*ic-a*

voz z ž o j o < *voz-*ṽ* s*ṽ*(*n*) (žoj)-*o* ← *voz-*ṽ* + *s*ṽ*(*n*) + *(žoj)-*a*

voz s konicami < *voz-*ṽ* s*ṽ*(*n*) kon(-*bn*)-*ic-ami* ← *voz-*ṽ* + *s*ṽ*(*n*) + *kon-*ic-a* (← *kon-*ṽ* 'konec, začetek')

voz z legnarjem < *voz-*ṽ* s*ṽ*(*n*) (legnar)-*j-em* ← *voz-*ṽ* + *s*ṽ*(*n*) + *(legnar)-*j-ṽ*

voz na š pangeljne < *voz-*ṽ* na (špangl̥n)-*e* ← *voz-*ṽ* + *na + *(špangl̥n)-*ṽ*, nejasno, morda v zvezi s srvnem. *spange* 'tram, prečka, trak, zaponka', nem. *Spange* 'sponka'

kola z lesTvicami (im. mn.) < *kol-*a* s*ṽ*(*n*) l̥ž-t-*ṽv-ic-ami* ← *kol-*a* (← *kol-*o* 'kolo') + *s*ṽ*(*n*) + *l̥ž-t-*ṽv-ic-a* (← *l̥ž-t-*ṽv-a* ← *l̥ž-ti 'lesti, plaziti se') ($T \geq 0$ v T403)

kola na lesTvice < *kol-*a* na l̥ž-t-*ṽv-ic-e* ← *kol-*a* 'kolo' + *na + *l̥ž-t-*ṽv-ic-a* ($T \geq 0$ v T388 in T399)

kola z lesTnicami < *kol-*a* s*ṽ*(*n*) l̥ž-t-*ṽv-ṽn-ic-ami* ← *kol-*a* 'kolo' + *s*ṽ*(*n*) + *l̥ž-t-*ṽv-ṽn-ic-a* ($T \geq 0$ v T404)

kola z lojtrami < *kol-*a* s*ṽ*(*n*) (lojtr)-*ami* ← *kol-*a* + *s*ṽ*(*n*) + *(lojtr)-*a*

kola z lejtrami < *kol-*a* s*ṽ*(*n*) (lejtr)-*ami* ← *kol-*a* + *s*ṽ*(*n*) + *(lejtr)-*a*

kola z garicami < *kol-*a* s*ṽ*(*n*) (gar)-*ic-ami* ← *kol-*a* + *s*ṽ*(*n*) + *(gar)-*ic-a*

lojtrna kola (im. mn.) < *(lojtr)-*ṽn-a-j-a kol-a* ← *(lojtr)-*ṽn-ṽ* + *kol-*o*

dolga kola < *d̥b̥lg-a-j-a kol-a ← *d̥b̥lg-*ṽ* 'dolg, ne kratek' + *kol-*o*

lestvična kola < *l̥ž-t-*ṽv-ič-ṽn-a-j-a kol-a* ← *l̥ž-t-*ṽv-ič-ṽn-ṽ* (← *l̥ž-t-*ṽv-ic-a*) + *kol-*o*

velika kola < *vel-*ik-a-j-a kol-a* ← *vel-*ik-ṽ* 'velik' + *kol-*o*

vagrl i < *(vagr̥l)- ← nem. *Wagerl* 'voz(iček)'

kolobre, nejasno

3. Posebnosti kartiranja

Kot enkratnice so kartirani leksemi *kareta* v T002, *š kelar* v T069, *š čalina* v T100, *vagrl i* v T102, *lejtranice* v T149, *legnar* v T163, *listnik* v T184, *lesenjak* v T302, *lajtervagen* v T305, *lestvičnjak* v T311 in *kolobre* v T360.

Kot enkratnici z *lojtr-* sta kartirana leksema *lojtrani k* v T278 in *lojtrčnjak* v T313.

Kot enkratnica z *lejtr-* je kartiran leksem *lejtrice* v T106.

Kot enkratnica z *grot-* je kartiran leksem *grotelj* v T011.

Kot enkratnica z *gar-* je kartiran leksem *garičnjak* v T378.

Kot enkratnici s *tasn-* sta kartirana leksema *tasnik* v T094 in *tasnjak* v T097.

Kot enkratna besedna zveza z *lejtr-* je kartiran leksem *senske lejtne* v T366.

Kot enkratne besedne zveze z *voz* z levim prilastkom so kartirani leksemi *lejter voz* v T022, *lejtrovski voz* v T034, *lejtrast voz* v T041, *lojtraniški voz* v T145, *nalojtran voz* v T198, *olojtran voz* v T206, *lojtrniški voz* T260, *lojtrčki voz* v T316, *dolg voz* v T354, *lojtrast voz* v T359 in *lejtratni voz* v T363.

Kot enkratne besedne zveze z *voz* z desnim prilastkom so kartirani leksemi *voz z žojo* v T086, *voz z lojtrico* v T091, *voz z lejtrnicami* v T103, *voz z lojtranci* v T107, *voz na lojtrah* v T120, *voz na škale* v T126, *voz z lojtro* v T141, *voz na špangeljne* v T150, *voz z legnarjem* v T163, *voz s konicami* v T195, *voz z lojtrah* v T294, *voz na dolgo* v T346 in *voz na skalice* v T413.

Kot enkratni besedni zvezi s *kola* z levim prilastkom sta kartirana leksema *velika kola* v T291 in *lestvična kola* v T414.

Kot enkratni besedni zvezi s *kola* z desnim prilastkom sta kartirana leksema *kola z lejtrami* v T368 in *kola z lestnicami* v T404.

Kot enkratna besedna zveza z *gare* je kartiran leksem *lejtrske gare* v T415.

Kot besedne zveze z *voz* z levim prilastkom so kartirani leksemi (*ta*) *lojtrn-* voz v T030–T031, T140, T146, T159, T169–T172, T178, T192–T193, T201, T213, T231–T234, T239, T242, T244, T246–T248, T255–T257, T259, T267, T269, T298, T378, T384; (*ta*) *lojtran voz* v T192, T222, T228, T252, T383; *oblojtran voz* v T173, T188–T189, T194; *lojtrnski voz* v T170, T234, T258; *lojtranski voz* v T169–T170; *lojtratni voz* v T358–T359; *lojtršnji voz* v T316, T324; *lojtrski voz* v T046–T048, T050, T052, T218, T224–T227, T237, T293, T301, T303–T304, T307–T308, T311–T312, T317–T319, T325, T328, T336, T347–T350, T352–T355, T357, T381, T386; *lojtrčni voz* v T314–T315, T321–T323; *lejtrni voz* v T023, T025, T036, T361, T363; *lejtrski voz* v T024–T025, T032, T035, T038–T039, T043–T045, T049, T051, T054–T055, T369, T415; *lejtrnati voz* v T364–T367; *seneni voz* v T279–T280, T338, T340, T342, T384, T408.

Kot besedne zveze z *voz* z desnim prilastkom so kartirani leksemi *voz na lojtrnice* v T112–T113, T117, T136, T151, T156, T270; *voz z lojtrnicami* v T133, T153, T168, T289; *voz na lojtranice* v T108, T139, T148; *voz z lojtranicmi* v T109, T114, T128, T131–T132; *voz z lojtranicami* v T135, T143, T148, T155, T266, T275; *voz z lojtricami* v T157, T261, T285–T286; *voz z lojtrami* v T104, T118, T123, T137, T164, T175, T187, T190, T195–T196, T208, T211, T217, T264, T283, T287, T295, T302, T306–T307, T341, T345–T346, T351, T376, T409; *voz na lojtne* v T116, T118, T332, T385; *voz z lejtrami* v T008–T009, T028; *voz z lejtrimi* v T017–T019; *voz z lestvicami* v T370–T372, T374; *voz z grotami* v T013, T016; *voz z grotimi* v T017; *voz s škalerjami* v T121, *voz s škalerami* v T122 in *voz s skalami* v T119, T124–T125, T127.

Kot besedni zvezi s *kola* z levim prilastkom sta kartirana leksema *lojtrna kola* v T284, T290, T382 in *dolga kola* v T400 in T405.

Kot besedne zveze s *kola* z desnim prilastkom so kartirani leksemi *kola na lestvice* v T388–T389, T391, T399; *kola z lestvicami* v T368, T372, T387, T390, T397,

T401, T403; *kola z lojtrami* v T237, T281–T282, T291–T292, T410, T416 in *kola z garicami* v T398.

Kot opisna poimenovanja so kartirani odgovori *na štiri kolesa voz* v T024, *veliki voz z lojtrami* v T377 in *voz za seno voziti* v T411.

Kot tretji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *žoja* v T090, *škalir* v T094, *lojtrnik* v T148, T181, T223, T236, T239, T247, T316–T317, T363, *lojtrnice* v T234 in T237, *lojtrčnik* v T316, *garice* v T381, besedne zveze *voz z grotimi* v T019, *voz na lojtrnice* v T155, *voz z lojtricami* v T158, *voz z lojtrnicami* v T166, *voz z lojtrami* v T191, *oblojtran voz* v T193, *kola z garicami* v T372, *dolga kola* v T375, *kola na lestvice* T392, enkratne besedne zveze *voz z gatrami* v T090, *voz za seno* v T100, *na lojtro voz* v T201, *lojtrnati voz* v T363, *senski voz* v T370, *veliki voz* v T378, enkratnice *bognar* v T202, *šaraglje* v T236 in *koš* v T267, *elipsa na lojtre* v T407, nerelevantni odgovori *katrune* v T001–T003, *parizar* v T234, *lojtrnik in lojtrnica* v T244.

Kot nerelevanten je kartiran odgovor *škalir* v T084.

S simbolom za »ni poimenovanja« so kartirani odgovori v T005, T061, T065, T082–T083, T392 in T412.

4. Uporabljena dodatna literatura

/

5. Primerjaj

SLA: V133.01 *stopnice* (2/30), V266.01 *voz* (3/50), V271.01 *ročni voziček* (3/78), V271(a).01 *ročni voziček z dvema kolesoma* (3/79), V271(b).01 *ročni voziček s štirimi kolesi* (3/80); OLA: /; ALE: /; SDLA-SI II: 448 *lojtrnice*; ALI: 3616 *lojtrnice*; ASLEF: 3269 *lojtrnice*; HJA: /; LinGeH: /; ÚMNyA: /

6. Etnološka osvetlitev

Lojtrnik je večinoma lesen štirikolesni vprežni voz z lestvi podobnima *lojtrama*, ki sta zatakneni v po dve ročici na sprednji in zadnji strani voza. Lojtrniki so si v osnovi podobni, razlikujejo pa se po izboru in vgradnji lesenih in kovinskih delov ter predvsem po načinu obdelave posameznih členov, zaradi katerih je mogoče prepoznavati značilne pokrajinske oblike, ki med drugim izkazujejo različne vplive sosednjih kulturnih območij. Tudi v kolarskem poklicu so se izoblikovali prepoznavni osebni rokodelski in obrtniški pristopi v načinih obdelave dveh ključnih gradiv: lesa in železa, od 60. let 20. stoletja dalje tudi drugih gradiv, gume, plastike, aluminija idr.

Dosegljivi pisni viri, slikovno gradivo in ustne pripovedi domačinov navajajo pojavljanje in razširjenost lojtrnikov v različnih časovnih in prostorskih razsežnostih. Na Idrijskem in Cerkljanskem naj bi se tako lojtrski voz uveljavil šele po 2. svetovni vojni. Tudi sicer se lojtrniki za prevoz sena niso splošno uveljavili v hribovitih območjih zahodne in jugozahodne Slovenije, kjer so bile travnate površine manj

obsežne kot drugod v ravninskem svetu in je bil tudi travnati donos manjši. Tu se je namesto košnje uveljavila paša živine – na Tolminskem vzreja in paša goveje živine, na Bovškem večinoma vzreja in planinska paša drobnice. V tem prostoru so kmetje posušeno seno iz senožeti spravljali domov na druge načine, npr. v rjuhah, ali pa so uporabljali manjše štirikolesne in predvsem dvokolesne vprežne in vlečne vozove za prevoz manjših količin različnih bremen. V Sužidu na Kobariškem so na manjši voz, *koreto*, postavili po dve veliki pleteni košari, *korpi*, in vanju naložili drva, gnoj, koruzo idr. Tudi meter in več dolga drva so v Svinu na voz nalagali povprek in ne po dolgem, ker bočnih lojtnikov niso uporabljali. Namesto njih so na sprednji in zadnji konec voza namestili nekoliko nagnjene *škularje*, na sprednji strani v obliki široke lestve, na zadnji pa so breme zgradili le s po dvema koloma.

Prim.: Baš 1980; Bogataj 1989; Bogataj 1992; Novak 1960; SEL 2004; Sitar 1995; Stanonik 1987; VSL 1997–1998

7. Skica

